

Αρ Πρωτ. 31/2022

26 Ιουλίου 2022

Υπόμνημα επί του σχεδίου νόμου του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας

Με το παρόν το Green Tank θέτει υπόψη των μελών της Επιτροπής Παραγωγής και Εμπορίου τα ακόλουθα σχόλια επί του σχεδίου νόμου του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας με τίτλο: «Διατάξεις για την απλοποίηση της περιβαλλοντικής αδειοδότησης, θέσπιση πλαισίου για την ανάπτυξη των Υπεράκτιων Αιολικών Πάρκων, την αντιμετώπιση της ενεργειακής κρίσης, την προστασία του περιβάλλοντος και λοιπές διατάξεις».

Το εν λόγω νομοσχέδιο έρχεται προς συζήτηση σε μια πολύ δυσμενή για τη χώρα συγκυρία. Οι πυρκαγιές καταστρέφουν πολύτιμους και αναντικατάστατους φυσικούς πόρους σε όλη την επικράτεια, ενώ η ανάγκη προστασίας και διαχείρισης του φυσικού μας κεφαλαίου αναδεικνύεται για ακόμα μια φορά ως μια διαχρονικά γνωστή, μεν, αλλά μη αντιμετωπίσιμη πρόκληση. Οι προστατευόμενες περιοχές της χώρας δεν αποτελούν νησίδες προστασίας αποκομμένες από το υπόλοιπο φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον, αλλά περιοχές προστασίας της φύσης ενταγμένες σε ένα ευρύτερο πλαίσιο βιώσιμης και ισόρροπης συνύπαρξης ανθρώπου και φυσικού περιβάλλοντος. Ως εκ τούτου, δεν έχουν ανάγκη προστασίας μόνο οι πυρήνες των προστατευόμενων περιοχών, αλλά το σύνολό τους, μέσα από τη διαμόρφωση ενός πλαισίου χρήσεων γης που να εξασφαλίζει την ορθή και αιεφορική διαχείρισή τους παράλληλα με την προστασία ειδών και οικοτόπων. Οι πρόσφατες μάλιστα πυρκαγιές, που έχουν πλήξει ανεπανόρθωτα τα όρια των πυρήνων προστασίας προστατευόμενων περιοχών, αναδεικνύουν τον ρόλο που θα επιτελέσουν το επόμενο διάστημα οι υπόλοιπες ζώνες των προστατευόμενων περιοχών στην αποκατάσταση των οικοσυστημάτων. Σε αυτή τη συγκυρία, λοιπόν, το θεσμικό πλαίσιο για την προστασία και διαχείριση των προστατευόμενων περιοχών της χώρας θα έπρεπε να ενισχυθεί και να αποπνέει ισχυρή δέσμευση όχι μόνο για την προστασία της φύσης, αλλά και για την ανάδειξη του φυσικού πλούτου ως το συγκριτικό πλεονέκτημα της χώρας για την αντιμετώπιση της κλιματικής κρίσης και την εξασφάλιση ενός βιώσιμου μέλλοντος.

Υπό αυτό το πρίσμα, τα σχόλια αφορούν συγκριμένα το Κεφάλαιο Γ (άρθρα 11 & 13), Κεφάλαιο Η, και Κεφάλαιο Θ (άρθρο 87).

Κεφάλαιο Γ

Άρθρο 11: Μετά τη διαβούλευση περιορίστηκαν οι νέες δυνητικά επιτρεπόμενες χρήσεις που είχαν προταθεί ειδικά στις δύο αυστηρότερες ζώνες προστασίας των προστατευόμενων περιοχών. Ειδικά για τις ζώνες απολύτου προστασίας, διορθώνονται και προβλήματα που είχαν διαπιστωθεί ήδη από το 2020. Ωστόσο, στις υπόλοιπες ζώνες επιτρέπονται νέες χρήσεις ενώ διατηρούνται και εκείνες οι χρήσεις οι οποίες, είχαν ήδη θεσμοθετηθεί από το ν. 4685/2020,. Αυτό όμως επιφέρει σαφή επιδείνωση στο υφιστάμενο καθεστώς με τις συγκεκριμένες

ρυθμίσεις να έχουν χαρακτηριστεί ως προβληματικές, αδόκιμες, επικίνδυνες και ασύμβατες με την έννοια των προστατευόμενων περιοχών¹, ήδη από την πρώτη φορά που προτάθηκε.

Το πρόβλημα προκύπτει καθώς **το άρθρο 11 διατηρεί την προβληματική προσέγγιση περί προκαθορισμένου καταλόγου δυνητικά επιτρεπόμενων χρήσεων ανά ζώνη προστασίας που εισήγαγε ο ν. 4685/2020.**

Η προσέγγιση αυτή έχει οδηγήσει σε αδιέξοδα καθώς είναι πρακτικά αδύνατον να προβλεφθούν εκ των προτέρων από τον εκάστοτε νομοθέτη όλες οι χρήσεις ανά ζώνη προστασίας για κάθε χερσαία, υγροτοπική, θαλάσσια ή μεικτή προστατευόμενη περιοχή της χώρας. Εξάλλου, αυτό είναι το αντικείμενο των Ειδικών Περιβαλλοντικών Μελετών (ΕΠΜ) που αυτή την περίοδο υλοποιούνται για όλες τις περιοχές Natura 2000, με προϋπολογισμό πλέον των 17 εκατ. ευρώ από το συγχρηματοδοτούμενο επιχειρησιακό πρόγραμμα για το Περιβάλλον (ΥΜΕΠΕΡΑΑ 2014-2020). Ως αποτέλεσμα των αδιεξόδων που έχουν διαπιστωθεί, οι τροποποιήσεις που περιλαμβάνει το παρόν σχέδιο νόμου δημιουργούν νέες στρεβλώσεις στο σύστημα προστατευόμενων περιοχών προσθέτοντας νέες χρήσεις ανά ζώνη προστασίας, οι περισσότερες εκ των οποίων είναι ασύμβατες με την έννοια των προστατευόμενων περιοχών ή των ορισμών των επιμέρους ζωνών προστασίας που περιλαμβάνονται στο άρθρο 12.² Επί της ουσίας, η πολιτεία δεν εμπιστεύεται ούτε τους μελετητές, τους οποίους η ίδια έχει επιλέξει, ότι θα εκπονήσουν σωστά τις ειδικές περιβαλλοντικές μελέτες και θα μπορέσουν να επιλέξουν εκείνες τις χρήσεις που είναι οι πιο κατάλληλες για την εκάστοτε προστατευόμενη περιοχή ούτε και την ίδια διοίκηση ότι θα μπορεί να τις ελέγξει.

Η προσέγγιση αυτή των προκαθορισμένων δυνητικά επιτρεπόμενων χρήσεων ανά ζώνη προστασίας δεν έχει επιτύχει τον διατυπωμένο αρχικό στόχο της επίσπευσης της θεσμικής κατοχύρωσης των προστατευόμενων περιοχών, καθώς δύο χρόνια μετά την υιοθέτησή της καμία Ειδική Περιβαλλοντική Μελέτη δεν έχει εγκριθεί και κανένα Προεδρικό Διάταγμα (βάσει των νέων μελετών) δεν έχει εκδοθεί καθώς απαιτήθηκε σημαντικός χρόνος προσαρμογής του αρχικού προγραμματισμού των ΕΠΜ στη νέα προσέγγιση που εισήγαγε ο ν. 4685/2020. Οι περισσότερες μάλιστα εκ των μελετών που έχει αναθέσει το Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας δεν έχουν τεθεί σε δημόσια διαβούλευση, ενώ οι τροποποιήσεις στο παρόν σχέδιο νόμου θα οδηγήσουν σε μεγαλύτερες καθυστερήσεις. Συνεπώς, θεωρείται πρακτικά απίθανο να υλοποιηθεί η δέσμευση του Πρωθυπουργού κατά το Συνέδριο της Διεθνούς Ένωσης για τη Διατήρηση της Φύσης (IUCN) στη Μασσαλία τον Σεπτέμβριο του 2021 στο οποίο είχε δηλώσει: «Δεσμεύομαι προσωπικά πως η ανακήρυξη του καθεστώτος προστασίας για όλες τις περιοχές Natura 2000 θα ολοκληρωθεί μέχρι το τέλος του 2022, μέσω μιας απολύτως διαφανούς και συμπεριληπτικής διαδικασίας.»³

¹ Ενδεικτικά: σχόλια του Green Tank στη διαβούλευση τον Μάρτιο του 2020: <https://thegreentank.gr/2020/03/13/diavouluesi-polunomosxedio/>) και σχετική τοποθέτηση και υπόμνημα στην ακρόαση φορέων στη Βουλή των Ελλήνων: <https://thegreentank.gr/2020/04/29/symmetoxi-stin-akroasi-foreongia-n-sx-ypen/> τον Απρίλιο του 2020.

² Υπενθυμίζεται ότι εκτροπή των Ειδικών Περιβαλλοντικών Μελετών είχε επιχειρηθεί και πριν περίπου έναν χρόνο με το άρθρο. 218 του ν. 4872/2021.

³ <https://primeminister.gr/2021/09/03/27339>

Εξάλλου η παράταση της κατ' εξαίρεση επέκτασης ισχύος των υπουργικών αποφάσεων χαρακτηρισμού από ένα (1) σε τρία (3) χρόνια (άρθρο 13 παρ. 6), πιθανά να προτείνεται για την αντιμετώπιση προβλημάτων που έχουν δημιουργηθεί από την καθυστέρηση ολοκλήρωσης των Ειδικών Περιβαλλοντικών Μελετών και την πρόληψη δημιουργίας θεσμικού κενού σε μία ή περισσότερες προστατευόμενες περιοχές. Ωστόσο, η γενικευμένη αυτή επέκταση της ισχύος μίας θεσμικά αμφίβολης πράξης, για την έκδοση της οποίας απουσιάζει η πρόβλεψη έστω και μίας τυπικής τεκμηρίωσης, δημιουργεί ερωτηματικά για το κατά πόσο το έργο των Ειδικών Περιβαλλοντικών Μελετών θα ολοκληρωθεί σύντομα και πολύ περισσότερο αν θα έχει ουσιαστική σημασία για την προστασία της φύσης όταν ολοκληρωθεί.

Επιπλέον, η μη επίτευξη της συγκεκριμένης και θεσμοθετημένης προστασίας για όλες τις περιοχές Natura 2000 απομακρύνει την πιθανότητα συμμόρφωσης της χώρας με την καταδικαστική απόφαση του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (C-849/19) για ανεπαρκή προστασία των περιοχών Natura 2000, μία δεκαετία μετά το πέρας της σχετικής προθεσμίας.

Οι τροποποιήσεις που περιλαμβάνει το παρόν σχέδιο νόμου έρχονται σε αντίθεση με τη Στρατηγική της ΕΕ για τη βιοποικιλότητα με ορίζοντα το 2030, η οποία στοχεύοντας στην αύξηση των μέτρων προστασίας της βιοποικιλότητας προβλέπει ότι «τουλάχιστον το ένα τρίτο των προστατευόμενων περιοχών —που αντιπροσωπεύουν το 10 % της ξηράς της ΕΕ και το 10 % της θάλασσας της ΕΕ— **θα πρέπει να προστατεύονται αυστηρά**», δηλαδή να τίθενται σε καθεστώς . Στο κείμενο κατευθύνσεων⁴ για τον χαρακτηρισμό των προστατευόμενων περιοχών ώστε να επιτευχθεί και ο συνολικός στόχος της κάλυψης κατά 30% της έκτασης της ΕΕ σε ξηρά και θάλασσα από προστατευόμενες περιοχές, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή διευκρινίζει την έννοια των αυστηρά προστατευόμενων περιοχών διευκρινίζοντας ποιες χρήσεις και δραστηριότητες δυνητικά μπορεί να εντάσσονται σε αυτές. Οι κατευθύνσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σε καμία περίπτωση δεν περιλαμβάνουν τις κατηγορίες χρήσεων που ο νόμος 4685/2020 και το παρόν νομοσχέδιο έχουν συμπεριλάβει στις δύο αυστηρότερες ζώνες προστασίας. Εξάλλου, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ακολουθεί καθιερωμένα διεθνή⁵ πρότυπα για τον σχεδιασμό προστατευόμενων περιοχών.

Προτείνεται η πλήρης αναθεώρηση αυτής της προσέγγισης. Συγκεκριμένα, προτείνεται η επιλογή και εξειδίκευση των επιτρεπόμενων χρήσεων από τον πλήρη κατάλογο των ειδικών χρήσεων του π.δ. 59/2018 και των δραστηριοτήτων ανά περιοχή να γίνεται στο επίπεδο των ειδικών περιβαλλοντικών μελετών, οι οποίες να ελέγχονται και να εγκρίνονται από τη διοίκηση, ανάλογα με τα χαρακτηριστικά της κάθε περιοχής και με τρόπο που να είναι συμβατός με τους ορισμούς των ζωνών που περιλαμβάνονται στο άρθρο 12. Εφόσον κριθεί απαραίτητο στους

⁴ European Commission (2022). Criteria and guidance for protected areas designations Commission Staff Working Document SWD(2022) 23 final: https://environment.ec.europa.eu/publications/criteria-and-guidance-protected-areas-designations-staff-working-document_en

⁵ Κατευθυντήριες γραμμές από την IUCN σχετικά με τον σχεδιασμό των προστατευόμενων περιοχών και ειδικά των θαλάσσιων προστατευόμενων περιοχών: Dudley, N. (ed.) (2008) Guidelines for Applying Protected Area Management Categories. IUCN, Gland, Switzerland: <https://portals.iucn.org/library/sites/library/files/documents/PAG-021.pdf> και Day, J., Dudley, N., Hockings, M., et al (eds.) (2019). Guidelines for applying the IUCN protected area management categories to marine protected areas. 2nd edition. IUCN, Gland. Switzerland: <https://portals.iucn.org/library/node/48887>.

ορισμούς μπορούν να προστεθούν κριτήρια για τον καθορισμό της κάθε ζώνης και των δράσεων που δύνανται να επιτρέπονται ή να απαγορεύονται σε κάθε μιά¹.

Άρθρο 13: Στο άρθρο 13 οι διαφορές με το κείμενο που είχε τεθεί σε διαβούλευση είναι ελάχιστες, η κυριότερη από τις οποίες είναι **η επαναφορά της απαγόρευσης της θήρας και της επαγγελματικής αλιείας στα καταφύγια άγριας ζωής** ως την ελάχιστη οριζόντια ρύθμιση για αυτή την κατηγορία προστατευόμενων περιοχών. Προτείνεται η απαγόρευση να επεκταθεί και στην ερασιτεχνική αλιεία στις συγκεκριμένες εκτάσεις σύμφωνα με τους στόχους των εν λόγω περιοχών.

Κατά τα λοιπά, οι τροποποιήσεις στο υφιστάμενο πλαίσιο που εισάγει το άρθρο 13 διέπονται από μία **νοοτροπία σχεδιασμού προστατευόμενων περιοχών που έχει αποδεχθεί την υφιστάμενη κατάσταση και, μόνο τακτοποιεί επιμέρους έργα και δραστηριότητες στις προστατευόμενες περιοχές, αντί να επιδιώκει την πλέον αποτελεσματική διατήρηση και ανάκαμψη της φύσης**. Ειδικότερα:

Ενδεικτικό είναι το γεγονός ότι **εξαιρούνται** από το πλαίσιο προστασίας όχι μόνο οικισμοί εντός σχεδίου, αλλά και οργανωμένοι υποδοχείς δραστηριοτήτων, ανεξάρτητα από το αν έχουν επιπτώσεις στην περιοχή ή αν έχει προηγηθεί πλήρης δέουσα εκτίμηση των επιπτώσεων, σύμφωνα με το άρθρο 6(3) της οδηγίας για τους οικοτόπους (92/43/ΕΟΚ).

Προτείνεται να διαγραφεί η παράγραφος 2α(γ) του άρθρου 21 του ν. 1650/1986 «εντός οργανωμένων υποδοχέων...», του άρθ. 13.

Επίσης, διακρίνεται μία **αντιμετώπιση των προστατευόμενων περιοχών ως νησίδων** που δεν επηρεάζονται από δραστηριότητες εκτός των ορίων τους καθώς όχι μόνο αφαιρείται η δυνατότητα ρύθμισης γειτονικών εκτάσεων (παρ. 4 άρθρο 21 ν. 1650/1986) αλλά κατά την εξέταση των όρων και περιορισμών ανά προστατευόμενη περιοχή **«λαμβάνονται υπόψη οι υφιστάμενες δραστηριότητες και η γειτνίαση με οικισμούς και υπάρχει μέριμνα για την εξυπηρέτηση των λειτουργιών τους που είναι άρρηκτα συνδεδεμένες με τον πολεοδομικό και οικιστικό χαρακτήρα των περιοχών...»** (παρ. 2 άρθρο 21 ν. 1650/1986).

Η αντιμετώπιση αυτή είναι αντίθετη με τη νέα Στρατηγική της ΕΕ με ορίζοντα το 2030 η οποία στοχεύει στη δημιουργία ενός συνεκτικού δικτύου προστατευόμενων περιοχών που θα καλύπτει το 30% της έκτασης της ΕΕ, μεταξύ άλλων και με την θέσπιση οικολογικά διαδρόμων. Επίσης, είναι αντίθετη και με τους στόχους για την αποκατάσταση της φύσης που αναμένονται να γίνουν νομικά δεσμευτικοί με την υιοθέτηση της πρότασης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τον νέο ευρωπαϊκό νόμο για την Αποκατάσταση της Φύσης. Στο νέο αυτό πλαίσιο η έμφαση δίνεται για την επέκταση μέτρων πέραν των ορίων των προστατευόμενων περιοχών. Τέλος, είναι αντίθετη και με το υπό-διαμόρφωση Παγκόσμιο Πλαίσιο για τη Βιοποικιλότητα που αναμένεται να υιοθετηθεί στη 15^η Συνδιάσκεψη της Σύμβασης της Βιολογικής Ποικιλότητας στο τέλος του 2022. Στο πλαίσιο αυτό αναμένεται επίσης, να δοθεί έμφαση στην ενσωμάτωση των μέτρων προστασίας φύσης στο ευρύτερο χερσαίο και θαλάσσιο τοπίο και οικοσύστημα.

Προτείνεται η επαναφορά των υφιστάμενων διατυπώσεων του παρ. 4 άρθρου 21 του ν. 1650/1986 που δίνει τη δυνατότητα επέκτασης, αν απαιτείται, της υπό προστασία περιοχής σε γειτονικές περιοχές και καθορισμού σχετικών μέτρων, όρων και περιορισμών και η προσθήκη αντίστοιχης ρητής πρόβλεψης και για τους οικολογικούς διαδρόμους που δύναται να οριοθετούνται. Επίσης, προτείνεται η διαγραφή της προσθήκης του 5^{ου} εδαφίου της παρ. 2 περί υφιστάμενων δραστηριοτήτων και λειτουργιών του πολεοδομικού και οικιστικού χαρακτήρα των περιοχών.

Τέλος, οι προβλέψεις των παρ. 10 και 11 του άρθρου 21 του ν. 1650/1986 που αφορούν σε έργα ή δραστηριότητες που λειτουργούν, έχουν αδειοδοτηθεί ή δεν εμπίπτουν σε περιβαλλοντική αδειοδότηση, προσομοιάζουν σε ειδικές μεταβατικές διατάξεις, που θα προβλέπονταν σε ένα προεδρικό διάταγμα χαρακτηρισμού μίας προστατευόμενης περιοχής. Οι διατάξεις αυτές δεν πληρούν τις απαιτήσεις του άρθρου 6(3) της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ για τους οικοτόπους για **δέουσα εκτίμηση** των επιπτώσεων, ούτε και τις απαιτήσεις σχεδιασμού μίας προστατευόμενης περιοχής που έχει κεντρικό στόχο τη διατήρηση της φύσης και όχι την τακτοποίηση επιμέρους έργων και δραστηριοτήτων. Επιπλέον, η διαδικασία προ-ελέγχου που εισάγεται στην παράγραφο 11 αναμένεται να δημιουργήσει σημαντικά προβλήματα. Θα έπρεπε τον προέλεγχο να αναλαμβάνει ο ΟΦΥΠΕΚΑ και οι Μονάδες Διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών του και όχι οι Αποκεντρωμένες Διοικήσεις, ως καθ' ύλην αρμόδιοι φορείς που διαχειρίζονται και επιβλέπουν τις προστατευόμενες περιοχές της χώρας.

Προτείνεται με δεδομένα και γνωστά τα προβλήματα εφαρμογής της δέουσας εκτίμησης όπως ορίζεται από το άρθρο 6(3) της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ **η διαγραφή** των παραγράφων 10 και 11 του άρθρου 21 του ν. 1650/1986 και **η υποβολή προς διαβούλευση νέας πρότασης με μία συνολική προσέγγιση για την εκπόνηση της δέουσας εκτίμησης.**

Κεφάλαιο Η

Σημειώνουμε ως σημαντική εξέλιξη ότι τίθεται σε διαβούλευση στο παρόν σχέδιο νόμου το **Κεφάλαιο Η - Πλαίσιο ανάπτυξης των υπεράκτιων αιολικών πάρκων**. Για την πλήρη αξιοποίηση της υπεράκτιας αιολικής ενέργειας χωρίς να επαναληφθούν λάθη και προβλήματα που έχουν διαπιστωθεί στην εγκατάσταση χερσαίων αιολικών πάρκων, θα πρέπει το παρόν πλαίσιο να συμπληρωθεί με την έγκαιρη εκπόνηση και έγκριση του θαλάσσιου χωροταξικού σχεδίου, που έχει προγραμματιστεί να χρηματοδοτηθεί από το Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, καθώς και την αναθεώρηση του Ειδικού Χωροταξικού Πλαίσιο για τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας.

Κεφάλαιο Θ

Άρθρο 87: Εντύπωση και ανησυχία προκαλεί ότι εν μέσω της ενεργειακής κρίσης και της εκτίναξης του ενεργειακού κόστους, το σχέδιο νόμου στο Κεφάλαιο Θ – Διατάξεις για την αντιμετώπιση της ενεργειακής κρίσης, προκρίνει **τη χρηματοδότηση έργων υποδομών ορυκτού αερίου** μέσω του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ).

Εν μέσω της σημερινής συγκυρίας, των προτεραιοτήτων του REPowerEU και της δεδηλωμένης πρόθεσης μείωσης της εξάρτησης της ΕΕ από το ορυκτό αέριο, ήδη από τον χειμώνα 2022-2023, και λαμβάνοντας υπόψη ότι μόλις πριν λίγες εβδομάδες ψηφίστηκε ο Εθνικός Κλιματικός Νόμος, η διάταξη κινείται στην ακριβώς αντίθετη κατεύθυνση.

Η πρόκριση των επενδύσεων στο ορυκτό αέριο φανερώνει μία εμμονή στο δόγμα του ορυκτού αερίου ως μεταβατικό καύσιμο που η πραγματικότητα δείχνει πόσο λανθασμένη επιλογή είναι, ειδικά δε, καθώς φαίνεται ότι η χρηματοδότηση αυτή έρχεται να καλύψει το κενό της χρηματοδότησης καθώς οι επενδύσεις αυτές δεν είναι πλέον επιλέξιμες από ευρωπαϊκούς πόρους.

Η Ελλάδα στο παρελθόν δεν έχει «διαβάσει» σωστά τα μηνύματα των εξελίξεων επενδύοντας στη διατήρηση του μοντέλου ηλεκτροπαραγωγής από λιγνίτη και στην κατασκευή της Πτολεμαΐδας 5 όταν οι εξελίξεις στην κλιματική και ενεργειακή πολιτική έδειχναν καθαρά ότι η λιγνιτική ηλεκτροπαραγωγή στην Ελλάδα θα γίνεται προοδευτικά όλο και πιο αντιοικονομική. Στην περίπτωση του ορυκτού αερίου η Ελλάδα έχει ένα σχετικό συγκριτικό πλεονέκτημα σε σύγκριση με άλλες ευρωπαϊκές χώρες καθώς η εξάρτηση από το ορυκτό αέριο αφορά κυρίως στην ηλεκτροπαραγωγή, όπου υπάρχουν υφιστάμενες εναλλακτικές κυρίως οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας που είναι οικονομικά πολύ αποδοτικότερες και αποτελούν βασικό εργαλείο αντιμετώπισης της κλιματικής κρίσης.

Προτείνεται η ανακατεύθυνση των χρηματοδοτικών προτεραιοτήτων του ΠΔΕ προς την προώθηση και χρηματοδότηση καθαρών ενεργειακών λύσεων (ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, αποθήκευση ηλεκτρικής ενέργειας, συστήματα διαχείρισης της ζήτησης, εξοικονόμηση ενέργειας, αντλίες θερμότητας, κοκ) που θα έχουν μακροπρόθεσμα οφέλη τόσο για τους πολίτες και την οικονομία όσο και για το κλίμα.